

LBRIS

We know
books

MICHEL ROUAN

Trenul de București

Traducere din limba franceză de
IRINEL ANTONIU

Cartea Românească
EDUCAȚIONAL

Cuprins

I. Greva Terezei	7
II. Unitatea 3. Textile	15
III. Intrusul	31
IV. Casa Tineretului.....	49
V. Icoana de lemn	61
VI. Mătasea prezidențială.....	75
VII. Ginecologul cu Mercedes.....	91
VIII. Vizita Ceaușeștilor	105
IX. „Tereza, Tereza, Tereza...”	117
X. Cele două bilete.....	125

Multă vreme, Tereza Codotreanu a făcut, la aceeași oră, puțin după prânz, același drum: urca pe strada Sfântul Atanasie, cobora pe strada Bălcescu, o lua pe strada Engels, apoi pe strada Lăpușneanu și, în sfârșit, pe strada Arcu, până la gara Iașului. Odată ajunsă acolo, aștepta plecarea trenului de București și făcea cale întoarsă: străzile Arcu, Lăpușneanu, Preafericitul Engels, Bălcescu, Sfântul Atanasie. Împingea poarta grădinii ei, traversa curtea și intra înapoi în casă. Plimbarea aceasta îi luase o oră.

— Dar, Tereza, de ce naiba te duci să vezi cum pleacă trenul de București, și mereu pe aceleași străzi? o întrebase râzând prietena ei Elena Cojan.

Iar Tereza, izbucnind în râs:

— Fac grevă.

— De una singură? Pentru ce?

— Ca să se pornească o revoltă, pentru întoarcerea regelui, pentru arhanghelul nimicitor al lui Dumnezeu, mă rog, nu contează, și să terminăm cu Ceaușeștii.

— Ascultă, Tereza: mie poți să-mi spui; dar ai mare grijă să nu spui altora. Să zicem că te iau în serios, ori că se preface, și te denunță.

— Dar, Tereza, de ce naiba te duci să vezi trenul de București în fiecare zi lăsată de la Partid, la aceeași oră? întrebase Tudora Bratu, o altă prietenă a Terezei.

Iar aceasta îi dăduse același răspuns; la fel și lui Andrei Popescu, lui Vladimir Păunescu, lui Iulian Niculescu, lui Demostene Urlez.

Care dintre cei șase repetase undeva acest lucru? Tusșase, poate. Cine vorbise dintre cei care, informați

indirect, auziseră despre grevă? O mică mulțime, poate, și multe denunțuri curajos de anonime trebuie să fi ajuns la sediul Securității, la capătul parcului Copou, căci să faci grevă era o activitate foarte gravă. Zbirii burtoși, hrăniți din magazinele și restaurantele Partidului, mirosind a copii de săpun și parfum occidental, însemnați cu o cupe-roză strașnică pe fălci și pe nas, purtând glorioasa cravată de un roșu aprins, deprinși cu josnicia, se interesaseră de Tereza.

Fusese convocată în Copou.

Într-un birou de la subsol, cât se poate de jegos și de prost luminat, încercaseră s-o sperie insultând-o, ră-sucindu-i brațul, pălmuind-o; insul cu cravată roșie și moacă roșie îi zisese că o vor băga la pușcărie.

Iar apoi se hotărâse, după-amiaza, la etajul de dea-supra, că era nebună de legat: să te duci să te uiți la trenuri la trei sau patru ani mai merge, dar la peste treizeci de ani, și în fiecare zi același tren! „Îmi plac trenurile și mai ales ăsta: am timp să-mi fac siesta înainte de plimbare.” Să te strici de răs, nu alta; totuși ei n-ar fi spus că are creierul dezechilibrat, altfel ea i-ar fi luat de cretini. Și când te gândești că femeia asta predase la universitate. „Îmi plac trenurile, trenulețele, fredona, și de ce nu pulele, pulicile: și astea intră și ies, nu?” Pe scurt, îi forțaseră mâna în celălalt sens, iar ea promisese să nu mai facă această plimbare, să nu se mai ducă să vadă trenurile intrând și ieșind din gară. Dacă mai continua nebunia cu trenulețele, la balamuc ajungea; iar acolo, știa și ea, nu-i așa, îndată i-ar fi pierit răsul. Pulici sau trenulețe, ar fi pierdut totul.

Tereza, imperturbabilă, își continuă drumul de pe strada Sfântul Atanasie până la gară și de la gară până pe strada Sfântul Atanasie.

O convocare iarăși în Copou. Un vecin care pândea apartamentul grevistei o denunțase, de data aceasta semnându-și scrisoarea, pentru uneltiri subversive și prejudiciu adus siguranței statului. Dar rectorul universității avea nevoie de prietenii americane ale tatălui Terezei, celebru profesor la câteva institute lingvistice sovietice și occidentale: ierarhul voia să-și expedieze fiica într-un campus american, cu misiunea de a găsi un bleg cât de cât bogat, de a se mărita cu el și a se stabili acolo; mai târziu, l-ar fi primit și pe socrul ieșit la pensie. El pledă așadar pentru Tereza, spre a pregăti acest mariaj. Cum era printre pontifii cei mai influenți ai Partidului, se conformară pe loc. Tereza fu eliberată: îi era îngăduit să fie nebună fără să fie închisă la ospiciu.

— Tereza, de ce continui să mergi la gară? Întrebă Elena, sau Tudora, sau Andrei, sau Iulian, sau Demostene, sau Vladimir.

— Dar, Elena, sau Tudora, sau Andrei, sau Iulian, sau Demostene, sau Vladimir, știi bine că-s nebună: cum aş putea spune de ce fac ceea ce fac?

Securitatea încercă totuși, cu discreție, două mici atentate capabile să dăuneze vieții de pensionar a rectorului: o dată pe strada Lăpușneanu, altă dată pe strada Preasfântul Engels, o mașină accelerează spre Tereza și fu cât pe ce s-o izbească. La primul atac, nu păți nimic; după al doilea, o entorsă la picior o împiedică timp de o lună să-și facă greva. Strivirea celor care deranjau era foarte practică în epoca de vârf a socialismului științific.

Iar apoi o lăsară să continue.

Greva tovarășei Tereza Codotreanu era de-acum celebră în Iași; cum nu deranja pe nimeni, iar Tereza, devenită discretă, nu mai povestea despre asta niciuneia dintre bunele ei prietene, fu lăsată în pace. Dar tot orașul

știa în taină: de la copii la bătrâni. Iar dragostea pentru Nicolae Ceaușescu și Elena Ceaușescu era atât de minusculă, de puțin înscrisă în inimile moldovenilor, încât nu se găsi niciodată cineva care s-o ia peste picior pe Tereza, s-o insulte, să-i stea în cale. Dimpotrivă, lumea o admira. Scrisorile anonime se ocupau de alți infractori.

Și nimeni n-o socotea nebună.

Într-adevăr, era de la sine înțeles că, de vreme ce într-o țară comunistă totul e nebunesc și mârșav, nimeni nu poate fi mai nebun decât vecinul său; pe deasupra, se știa bine că în aziluri se fabricau cârpe, cadavre, nu nebuni. În delirul monumental al țării, cine ar fi considerat-o pe Tereza dementă în mod deosebit? Nebun era Ceaușescu cu marotele lui, cu vanitatea lui de păduche nenorocit, nebună era Elena Ceaușescu cu maniile ei de chimistă, năzăriri-le ei și amantii ei cărora le sugea (știa toată lumea) sperma și sângele, dar tot nebun și papa care-i primise la Vatican, nebună regina Angliei care le oferise caleștile personale pentru fesele lor, alături de-ale ei. Nebun era Excelența Sa mitropolitul Moldovei, nebun primarul Iașilor, nebun șeful local de Partid – nebuni sau mârșavi, sau amândouă. Nebuni, moldovenii, ba poate chiar și câinii, caprele și porcii lor: nu, nimic, chiar nimic nu putea scăpa aceluia delir murdar, acelei tare universale.

Așadar Tereza – singura grevistă din țară, gloria secretă a întregii Moldove – nu era mai nebună decât ceilalți; pur și simplu se ducea să vadă un tren, făcând totodată grevă.

Și apoi, ceea ce la început fusese doar o farsă, pentru a ascunde mai bine de toată lumea adevăratul motiv al atracției față de rapidul de București, devenise aproape serios. Tereza își spusese realmente că face grevă.

Hegel, părintele etern al filozofilor moderni, părinte el însuși al nu mai puțin eternului Marx, părinte la rândul lui Lenin, care l-a zămislit pe sublimul părintel Stalin și deci România comunistă, Hegel considera că, în lume, totul este atât de necesar, atât de legat de tot în unica și mirifică parohie a Conceptului, încât a alege să ucizi sau să nu ucizi o muscă este o decizie suficientă pentru a influența, din una în alta, întregul curs al universului. Dacă, de pildă, tovarășul Ceaușescu hotărăște în numele poporului să le declare război laponilor, cutare sau cutare muscă trebuie să fi fost, la un moment ales pentru eternitate, omorâtă pentru ca victoria asupra barbariei precomuniste să fie într-o bună zi slăvită de toți poeții oficiali, de televiziune, de întregul proletariat al țării: invizibilul, prin miliarde de detalii, guvernează vizibilul! E de înțeles că acest simplu gest – strivirea unei muște pe geam, a puricelui pe unghie, a gândacului sub picior – are de ce să ne îngrozească prin consecințele ei. Iar Tereza, totuși mai puțin nebună decât Hegel, de vreme ce ea nu înnegrise un morman de hârtii pline de splendori definitive, considera această idee foarte judicioasă și irecuzabilă.

„Ei bine, își zisese ea, eu o să fiu musca și o să fac grevă: dacă mă duc în continuare la gara din Iași, mai devreme sau mai târziu istoria o să-i strivească pe Ceaușești; mai devreme sau mai târziu, eu, musca, o să înving Partidul, cu pompa și închisorile lui. Hai să vedem trenurile, iar Ceaușeștii or să sfârșească împușcați.”

Cu ceva mai mult de trei ani înainte de debutul grevei, Tereza începuse să lucreze într-o fabrică, la poalele dealului Copou. Nimic extraordinar în asta, într-o țară unde proletariatul e la putere: fabrica nu este doar avutul comun, ci și salvarea comună, locul unde se făurește libertatea viitoare, bazată pe înmulțirea bogățiilor.

Mai puțin banale erau fabrica în care lucra Tereza și bunurile pe care le producea ea. Pe portalul de la intrare scria: „Trăiască Partidul Comunist Român. Viață lungă tovarășului Ceaușescu”, iar dedesubt: „Unitatea 3. Textile”. Din pudoare, nu se indicase că aceste textile erau doar lenjerii de corp, ba chiar lenjerii femeiești: sutiene, camizole, pijamale, furouri, cămăși de noapte, chiloți de toate felurile, jupoane, corsete, dezabieuri, bustiere. Ceea ce nu era, de asemenea, indicat era destinația acestei lenjerii: oficial solicitată pentru construirea socialismului pentru toți, ea ajungea în Franța.

Fabrica Terezei primea camioane întregi cu material precroit cu laserul lângă Lille (doar nu se puteau transporta la Iași niște mașini atât de scumpe și de delicate, nu trebuia confundat comerțul cu caritatea); croitoresele moldovene asamblau bucățile și, la nevoie, brodau pe ele vreun motiv pentru a da produsului finit o tușă de tandrețe capabilă să-l atâțe pe occidental. Piesele de lenjerie erau marcate *made in France* (ceea ce era pe jumătate adevărat și pe jumătate fals, după cum aveai în vedere materialul și croiala sau finisarea), cum se și cuvenea, de vreme ce Franța garantează rafinementele sexului, și erau foarte ieftine, fiindcă muncitoarele românce erau plătite cu moderație.

Camioanele soseau la Iași de patru ori pe lună și plecau înapoi încărcate cu lenjerie gata de pus în vânzare, cu excepția ambalajului, care se făcea la Lille. Dacă mai pui la socoteală că aceeași marcă Flam avea o fabrică la Cluj, poți trage, pe baza milioanei de piese de lenjerie, o concluzie surprinzătoare: franțuzoaicele consumau atâtea desuuri, încât trebuie să fi fost de o bogăție capabilă să le năucească pe proletarele moldovene. Și să fi avut o viață amoroasă bogată, un soț, amanți, o agitație care cerea grijă pentru cele ascunse vederii.

Ce șansă! Dar de câte ori pe săptămână se schimbau? Eh, sigur, trebuie să fi avut o baie numai a lor, ca să se poată spăla când au chef. Și apă caldă și săpun, ca să nu mai vorbim de produsele de înfrumusețare. Și nu era ca în România, unde purtai aceleași lucruri mai multe zile în șir și umblai cu două perechi de șosete ca să te aperi de frig. Cu robinete care produceau numai câteva picături amărâte de apă în cadă și o încălzire aleatorie, cum să te speli? Și, în plus, cum să reușești să uzezi porcăriile din material sintetic gros care deserveau gloata socialistă, acele nailoane care te zgâriau, te încălzeau ca pe prunci, te strângeau: nu, nicio speranță rezonabilă de a veni de hac desuurilor furnizate de industria locală femeilor din regiune.

Franțuzoaicele dispuneau de bumbacuri frumoase din fildecos, atât de subțiri că uneori erau transparente, sau de materiale sintetice fine și moi, sau de mătase, o întreagă învăluire care ținea de pana îngerească și în care Vestul nu se putea simți decât comod, spre deosebire de Estul socialist în lenjeria lui masivă și scortoasă.

Dacă produsul finit avea o importantă valoare strategică, fabrica ocupa și ea, în cursa progresului, o poziție de luat în seamă: era înghesuită între universitate (a cărei masă enormă făcea din ea un soi de fortăreață redutabilă deasupra orașului) și Casa Centrală de Perfecționare a Personalului Didactic.

Strivirea fabricii între cei doi monștri ai științei sublinia din plin un frumos paradox: proletarii sunt poporul român în întregime, dar atunci cum se justifică rolul universității? Acesta constă în ridicarea maselor muncitoare spre cunoaștere și spre cariere cinstite de funcționari, ca să mâzgălească hârtia, să îngaime bazaconii în fața elevilor sau studenților, pe scurt, să primească salariu și pensie fără a munci într-un atelier...

Pe termen lung, opera profesorilor însemna distrugerea proletariatului, închiderea fabricilor: între instituțiile destinate una să formeze studenții, iar cealaltă să amelioreze munca eminentă a pedagogilor nu putea să nu izbucnească un conflict. Cum pe aceste pământuri moldave totul este nesigur și prea puțin înclinat spre rigoare, se ajunsese abia la niște vagi ciondăneli.

Un cercetător de la facultatea de chimie inventase pentru apele uzate de la laboratoare un sistem complicat de conducte cu guri de canal, filtre, ecluze, denivelări, zone de depunere a sedimentelor și, cu tot geniul acestui savant, totul răspândea o duhoare insidioasă sau enormă care pătrundea până în sălile unde coseau croitoresele. Gura lumii șușotea că nu laboratoarele se goleau pe pajiștile de mai sus de fabrică și invadau spațiul sacru unde trudeau vestalele farafastâcurilor, ci cu siguranță toate toaletele citadelei universitare. Iar cum aceasta era din ce în ce mai frecventată de o armadă de juni tot mai numeroasă de la an la an, muncitoarele trăgeau concluzia că

era normal ca acele conduite ciudate și sofisticate să se reverse și să împrute tot mai tare fabrica.

Toaletele universității nu suportaseră aflusul de tineret frumos: totul mergea încă bine odinioară, când numai câteva odrasle de bogătani înnoiau cloaca; dar nu se mai putea acum, când făceau asta copiii oricărui țăran sau oricărui muncitor.

Se înțelege de la sine că autoritățile universitare – iar înțelepciunea lor era mare – protestau că doar laboratoarele își deversează apele în conductele de mai sus de fabrică; în plus, nici nu mirosea decât foarte puțin, și numai când sufla vântul de la vest. Oricum, rectorul, dintr-o profundă înțelegere a condiției muncitorești, îi ceruse ministrului bani ca să refacă aceste canale de scurgere. Iar ministrul, dintr-o nu mai puțin profundă sollicitudine deopotrivă față de proletariat și față de studenți, îl trimisese în grabă pe unul dintre prorectori să dirijeze lucrările în canal. Miasma persista.

Între muncitoare și liniștita Casă Centrală a pedagogilor, relația era mult mai bună și chiar cordială. Prin această clădire – fostul abator al Iașului, reamenajat cum se cuvine – treceau toți profesorii din provincie, ca să învețe noile metode; astfel nivelul cultural al maselor continua să crească.

La drept vorbind, cât se poate de încrezătoare, pentru copiii lor, într-o pedagogie încadrată strict de către stat, muncitoarele erau interesate mai degrabă de pajiștea ca o peluză a doctei vecinătăți.

Îndepărtarea unui anumit număr de dezabieuri, suține sau pijamale de la prea îndepărtata lor finalitate, cu intenția de a le vinde pe piața neagră, era dificilă din pricina percheziției severe de la ieșirea din incintă. Găsiseră așadar o soluție: pe ferestrele toaletelor se expedia în

grădina pedagogilor un mic preaplin de lenjerie, adus mai întâi pe sub șorturi până la locurile secrete.

Pentru direcțiune, era un mister: nimic nu putea scăpa zelului responsabililor cu percheziția și totuși niciodată nu erau atâtea piese de lenjerie cusute, când păraseau fabrica, câte lenjerii de cusut când intrau. Flam prevăzuse acest lucru și trimitea mai mult material precroit decât era nevoie. Oficial, diferența ținea de erorile de asamblaj.

Odată lenjeria aruncată în grădina abatorului, mai trebuia și să te duci după ea. Și foarte des, la căderea nopții sau înainte de ivirea zorilor, vreo muncitoare se strecura printr-o gaură din gardul de fier și din cel viu al pedagogilor, ca să-și recupereze partea de mană.

Paznicul Casei Centrale, Gheorghe Dragoș, văzu poteca pe care toate acele femei nu puteau să n-o traseze pe iarba pe care el era însărcinat s-o păzească. Se miră că promenada nu merge mai departe de toaleta fabricii. Ce însemna asta? Adulmecând vreun prejudiciu adus rațiunii istorice, se puse la pândă și găsi primele sale camizole.

Nu denunță pe nimeni; supraveghe ferestrele toaletelor și se mulțumi cu o rație minimă pentru ca drumurile într-o parte și-n alta să nu înceteze, ceea ce s-ar fi întâmplat până la urmă dacă ar fi dispărut totul: nu trebuia să le aducă la disperare pe aceste proletare. Se va crede că și el se lansase pe piața neagră. Greșeală: avea ceva mai bun de făcut. Gheorghe avea mare apetit de femei, iar fabrica deveni un mijloc comod pentru a nu se mai dezlega la pungă; zbunguielile deveniseră gratuite: era de-ajuns să se aplece ca să câștige o săptămână întreagă de seri cu o vecină sau alta.

Tereza, ca toată lumea, fura piese de lenjerie; le purta, le dăruia; își plătea cu ele hrana, cărțile.